

OM DET BLIR KRIG

MAN har liknat stormaktsuppgörelsen om Tjeekoslovakien vid ett pokerspel med revolvern på bordet. Liknelsen haltar, icke minst därför att om det diplomatiska septemberspelet övergått till en uppgörelse med vapen, då hade icke blott de primärt agerande berörts av tumultet utan även sådana stater, för vilka varje tanke på deltagande i våldsamma hasardspel är främmande. De som sitta vid det gröna bordet veta i allmänhet vad de vilja och därför även hur de skola handla i olika situationer, men hur behandlas och framför allt hur handlar en fullkomligt utomstående som Sverige, när vapnen börja användas?

Att planera en strategisk offensiv är på det militära området lättare än att planera ett i stort sett defensivt uppträdande. Samma synes förhållandet vara på det politiska området i synnerhet för ett land, som från en utrikespolitiskt odeciderad mellanställning som utgångspunkt kan pressas in i en militär defensiv. Det blir för ett sådant land så många obekanta faktorer — så många »om» — att det kombinerade politiskt-militära problemet blir ytterligt svårt att lösa. Sverige är ett sådant land.

Även om vi äro böjda för att kringgå problemet om vår ställning i händelse av ett till utgångsvärdena redan delvis tecknat europeiskt krig med den förklaringen, att problemets behandling blott får formen av lösa spekulationer, så ha vi dock ingen annan väg än spekulatörens att följa, därest vi överhuvud taget vilja söka ledning för ett bedömande av hur vår framtid kan komma att gestalta sig under ett nytt krig. En sak, som försvårar ett dylikt bedömande och i varje fall komplicerar uppdragandet av en enande handlingslinje, äro de skiftande subjektiva känslöstämningar, som råda för eller emot de agerande stormakterna. Känslötänkandet och -handlandet må vara fria folkmedlemmars vackraste klenoder, men om man vill sätta sig in i situationer, som kunna bliva ödesavgörande för statens frihet och ofödda generationers framtid, då måste stundens känslöstämningar vika för ett kallt och nationellt tänkande och handlande.

Det aktuella Europaläget är alltför väl känt för att här behöva tecknas. Det sammanfattas, under påpekande av att det icke kan betecknas som stabilt, endast på följande sätt. Vi ha centralblocket, mera ett förbund för inbördes uppmuntran och stöd i en aktiv utrikespolitik än en militärallians. Intresselinjerna från Tyskland gå över kontinenten mot öster och sydost — koloni-frågan, en typisk »good-will»-fråga, vars lösning icke torde hava vunnit på en mindre skicklig tysk politik efter Münchenmötet, lämnas här ur räkningen — och från Italien över Medelhavet i samma riktningar. Tyskland är kontinentalmakten och såsom sådan den nu starkaste, Italien marinmakten och såsom sådan icke den starkaste, men en av de i fråga om sjöförbindelserna känsligaste. Härav tveksamheten inför ett militärt samgående i verkligt kritiska situationer mellan Tyskland och Italien. Vi ha vidare periferimakterna Frankrike, England och Sovjet, den senare skild från centralblocket av den nu utrikespolitiskt sett mer eller mindre splittrade statsgördeln mellan Östersjön och Svarta Havet, där framför allt Polen utgör ett ovisshetsmoment. Vi ha till slut vårt eget Norden, enligt mångas tankar kultur- och fredsreservatet i en upprörd värld.

Om det blir krig, hur kommer då vår ställning att bli, vilken politik skola vi föra, vilka faror hota oss? Många äro de frågor vi kunna och måste ställa, men svaren bli svävande, så länge vi icke veta vilka drag huvudspelarna i det storpolitiska partiet ämna göra. Man måste tillsvidare nöja sig med vissa sannolikhetskalkyler.

T y s k l a n d har rest eller håller på att resa en militär mur mot väster, vars tillkomst tyder på att Tysklands strategiska plan för ett tvåfrontskrig blir en omvänd Schlieffenplan, d. v. s. huvudoffensiv mot öster och defensiv i väster. Offensiven österut kan riktas kanske mot Svarta Havsområdet (Ukraina m. m.) eller mot Östersjöområdet för ett avskärande mellan Ladoga och Onega av den måhända viktigaste förbindelsevägen mellan Ryssland och de andra periferimakterna, den nämligen över Murmankusten och Vita Havet. Tager offensiven denna riktning då stängs även den port, tsar Peter öppnade åt Ryssland på det svenska Östersjöväldets bekostnad, och då måste de ostbaltiska staterna bli in-dragna. Fördelen ur tysk synpunkt med denna väg är, att offensiven kan understödjas av sjöstridskrafter.

För de västra periferimakterna, Frankrike och England, kan icke den supponerade tyska strategiska planen skapa samma djupnående vilja till obegränsade offer, som vi fingo bevittna 1914—18. Inget hot mot England via Belgien och kanalkusten, inget förhärjat och ödelagt Frankrike finnes i så fall heller att peka på för att skapa en ny engelsk miljonarmé. Den för de demokratiska västmakternas deltagande nödvändiga och krigsavgörande entusiasmen — kan den blåsas upp till erforderlig höjd, om tyskarna icke överskrida sin västgräns utan invänta sina fiender västerifrån vid en veritabel slaktbänk innanför gränsen? Flygstridskrafterna kunna förvisso sättas in, men enbart ett luftkrig, vilka fruktansvärda verkningar det än får, torde icke kunna fälla avgörandet. Därmed glider tanken in på ett förfaringsätt från västmakternas sida, som åtminstone till en början ligger på ett annat område än det renodlade våldets. Detta förfaringsätt måste tänkas bliva blockaden, den absoluta avspärrningen, världsbojkotten av Tyskland. Utgångsvärdena för en dylik ligga i den ännu existerande folkförbundspakten och i Kelloggspakten med deras alliansbildande förpliktelser, respektive ställningstagande mot våldet såsom medel i uppgörelserna mellan folken. Den praktiska tillämpningen, vilken är liktydig med ekonomiska sanktioner i fullaste utsträckning, kan bli absolut från det brittiska våldets och Frankrikes sida, sannolikt även från Förenta Staterna, som alltmer sluta sig till England. Man får i detta fall icke heller glömma världsoptionens betydelse i ett dylikt oblodigt krig, ej heller de väldiga resurser i propaganda och näringspolitiskt hänseende, vilka stå initiativtagarna till buds för att tvinga de länder till anslutning, som av ena eller andra skälet, icke minst fruktan för att sanktioner kunna betyda krig, anse det med sina intressen förenligt att ej bidra till inringningen av Tyskland.

Kan emellertid Tyskland under sin offensiv mot öster icke frysas ihjäl på detta sätt, komma västmakterna att falla tillbaka på våldet. Tveka de härvid inför den svåröverstigliga dödmuren vid den tyska västgränsen, kringgå de den. Den södra vägen måste i dylikt fall anses mindre sannolik än den norra. Här ligger Jylland som infallsport närmast men måste förmodligen lämnas ur räkningen av olika skäl, främst lättheten för Tyskland att genom motanfall möta en kringgångsrörelse denna väg och att i Skagerrak och Kattegatt upptaga sjökrig under för försvar gynnsamma förhållanden. Vidgas då bågen för kringgångsrörelsen, kommer

man till Skandinaviska halvön, vilken med landfästet i norr och tyskt herravälde till sjöss i och innanför Östersjöns inlopp dock icke ägnar sig som infallsport till Tyskland med landstridskrafter. Norden blir för periferimakterna av värde i kriget mot Tyskland huvudsakligast såsom bas för flygstridskrafter. Men härjämte kan ringen mellan periferimakterna slutas över Finland och Skandinavien — österifrån och västerifrån — om den tyska offensiven mot Sovjet icke leder till ett snabbt avgörande eller en rysk regimförändring.

Se vi nu på *Norden* med Sverige såsom centrum finna vi, att tyskarna i det förutsatta läget med behovet av snabbt avgörande i öster under defensiv i väster och blockadgreppet om strupen förmodligen vilja tänka sig våra länder såsom tillförselbrygga eller lufthål. Periferimakterna åter vilja, stödjande sig på förbundspakten m. m., förmodligen ha oss, om behövt med anlitande av handelsrestriktioner, till ett led i järnringen kring Tyskland, och när vi inrangerats i ringen, till anfallsbrygga. Gå vi den förra vägen, riskera vi att få handelsförbindelserna över världshaven avstrypta, gå vi den senare vägen riskera vi att få sjöfarten utefter våra kuster bortrövad och därmed näringslivet raserat — ty ett land, som blockeras av en hel värld, drar sig icke för att kapa vad som kan nås. I värsta fall, d. v. s. om vi blivit anfallsbrygga för periferimakternas flygstridskrafter, löpa vi risken att utsättas för ett ödeläggande luftkrig mellan stormakterna eller ett invasionsförsök, vars yttersta mål är att över Skandinaviska halvön spränga ringen kring centralblocket.

Hur det verkliga krigsförloppet än kommer att gestalta sig — och spekulationer härom kunna svälla ut i det oändliga — kunna sålunda dess återverkningar på oss i vissa hänseenden skönjas. Först böra vi erinra oss, att det icke längre är modernt att »förklara» krig, man börjar krig utan att följa de internationellt-rättsligt fastslagna spelreglerna. Detta medför en nervspännande ovisshet för »tredje man» och oklarhet i rättsbegreppet neutralitet, vilket begrepp redan i och för sig är snedvridet genom förbundspaktens sanktionsbestämmelser. Sverige har i detta avseende ett ytterligt känsligt läge särskilt med hänsyn till sjötransporterna utefter våra kuster, vilka äro ett såväl svenskt som internationellt intresse, och på vilka landets ekonomiska liv hänger. Vare sig man lyckas skingra dimmorna kring begreppet neutralitet eller icke, måste vi med ställning som tredje man under ett krig numera

Om det blir krig

räkna med nödvändigheten av ständigt skydd för sjöfarten såsom under sjöröveriets blomstringstid.

Vidare torde vi med stort fog kunna förutsätta, att när stormaktskriget bryter ut — varvid förutsättes att Sverige icke genast faller undan för krav på militärt eller ekonomiskt deltagande — då inledes med och om oss ett handelskrig, där offensiver växelvis sättas in mot oss med början från periferimaktshåll. Det är av yttersta vikt att en fälttågsplan för detta ekonomiska tvåfronts-krig uppgöres — beredskapslagringen är en liten detalj i defensiven — med beaktande av vår och motpartens styrka och svaghet på hela försörjningsområdet. Den ekonomiska försvarsberedskapen bör svälla ut till ett krigsinstrument icke militärt utan affärsmässigt med landets tillgångar och de krigförandes behov som vapen. Om utgången av detta ekonomiska krig blir en snarare eller senare svensk underkastelse handelspolitiskt sett under ettdera stormaktsblocket, måste vi hålla klart för oss, att det nordiska fastlandets indragning i det militära kriget då kommer in i ett aktuellt skede.

Hur det militära händelseförloppet härvid kan komma att utspela sig, skall här icke beröras. Vi kunna blott observera, att Nordens inställning från början av stormaktskriget är och måste vara odeciderad, d. v. s. neutral, och att just häri ligger en obekantskap om mot vem — mot periferimakterna eller mot centralblocket — »ultima ratio» i den mellanfolkliga samvaron behöver tillgripas. Detta gäller det nordiska fastlandet, men icke dess ytterområden, vatten och öar, ty där få vi redan omedelbart från krigsutbrottet vara beredda på kamp, om vi vilja undvika att viljelöst manövreras in i det ena eller andra stormaktslägret.

Nordens ställning under ett kommande stormaktskrig kräver sålunda icke blott en hög beredskap inom hela det militära området utan även inom det lika viktiga ekonomiska livets område. Den kräver även nordisk beslutsamhet, enighet och samverkan på båda dessa områden, därest vi vilja bevara nordfolkens urgamla självständighet och frihet.

Helge Strömbäck.